

วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของศาลปู่กุดเป่ง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนิษฐา จิตชินะกุล

สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

บทคัดย่อ

ประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่งที่มีต่อสังคมของชาวอำเภอโพนทอง และเพื่อศึกษาความเชื่อของชาวอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ดที่มีต่อประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคติชนวิทยาที่ผู้วิจัยได้กำหนดสนมามข้อมูลศาลเจ้าปู่กุดเป่ง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการทางคติชนวิทยาที่ว่าด้วยวิธีการวิจัยวัฒนธรรมพื้นบ้านเชิงธรรมชาตินิยม (Naturalistic Research) ด้วยการบันทึกภาพ และบันทึกเสียงตลอดทั้งการสังเกตการประกอบพิธีกรรม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามแนวทางที่นิยม (Functional Approach) ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

ประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่งมีหน้าที่ในการสร้างความเชื่อมั่นทางด้านจิตใจให้แก่ชาวอำเภอโพนทองเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้ว จะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ครอบครัว ตลอดจนถึงสังคม ที่สำคัญประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่งยังทำหน้าที่ในการทำนวยเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารและปริมาณน้ำฝนที่จะตกในช่วงฤดูทำนาให้แก่ชาวโพนทอง เพราะในประเพณีจะมีพิธีการเสี่ยงทายจากการต้มเต่าในน้ำเดือด

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าชาวโพนทองเชื่อว่า เจ้าปู่กุดเป่งยังปกป้องรักษาบ้านเมืองให้รอดพ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ และจะเป็นผู้พิทักษ์รักษาผืนป่าในบริเวณศาลให้มีความอุดมสมบูรณ์สืบไป

The Tradition of Paying Homage to Kudpeng Guardian Spirit in Phon Thong District, Roi Et Province: A Functional Approach Analysis

---

Assf.Prof. Khanita Jitchinakul: Thai Language for Commnication
School of Humanities, University of The Thai Chamber of Commerce.

Abstract

The research entitled “The Tradition of Paying Homage to Kudpeng Guardian Spirit in Phon Thong District, Roi Et Province: A Functional Approach Analysis” aims to analyze the functions of the tradition of paying homage to Kudpeng Guardian Spirit on Phon Thong society and people. It also studies the belief of Phon Thong people towards this tradition.

This research is considered as a folklore study and the field trip took place at Kudpeng Shrine in Phon Thong District, Roi Et Province. To collect the data, the folklore research methodology regarding the naturalistic research approach on indigenous cultural analysis was adopted. The data were collected through video and audio recordings as well as observation techniques. To analyze the data, the functional approach was employed.

The findings reveal that the tradition of paying homage to Kudpeng Guardian Spirit plays an important role on building up people’s confidence as they believe that this tradition will bring in good fortune to the people themselves, their families, and society as a whole. Most importantly, another function of the tradition of paying homage to Kudpeng Guardian Spirit is to cast lots to determine the fertility of their crops, food, and the amount of rainfall during the farming season by putting a turtle into a pot of boiling water.

Besides these, Phon Thong people believe that Kudpeng Guardian Spirit protects them from all kinds of disasters and the forest under his protection will be fertile forever.

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์และได้มีการสร้างสม สืบทอดและปฏิบัติต่อกันมา จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมซึ่งจะมีทั้งความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติ ดังนั้นการศึกษาวัฒนธรรมจึงเป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตของมนุษย์นั่นเอง และในแต่ละวัฒนธรรมจะมี “ประเพณี” เป็นส่วนหนึ่ง ที่วัฒนธรรมได้กำหนดสร้างขึ้นและมีการสืบทอดต่อกันมาจนเป็นแบบแผนของชีวิต การศึกษาประเพณีจึงสามารถทำให้ทราบถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมได้อีกทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตามประเพณีที่มีอยู่ในสังคมทุกสังคม ย่อมมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะของสภาพสังคมนั้น หรือแม้แต่ในสังคมเดียวกัน ก็อาจมีประเพณีที่แตกต่างกันหรือคล้ายกันได้ ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2525: 150) ได้กล่าวถึงประเพณีในแต่ละสังคม สรุปได้ว่าประเพณีมีอยู่ในทุกชาติทุกภาษา แต่อาจจะมึลักษณะที่แตกต่างกันไปแล้วแต่ลักษณะหรือสภาพของแต่ละท้องถิ่น

จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประเพณีเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมทุกสังคม โดยจะแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของสังคม ตลอดจนมีส่วนร่วมช่วยทำให้คนในสังคมเดียวกันอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ผู้วิจัยได้ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของประเพณีท้องถิ่น ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ล้วนแล้วแต่แสดงออกถึงเอกลักษณ์และวิถีทางการดำเนินชีวิต ตลอดจนภูมิปัญญาที่มีอยู่ในแต่ละประเพณี ดังเช่น ประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุศเป่ง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นประเพณีท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดมาช้านาน ที่จะแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของประเพณีที่มีต่อสังคม ดังที่บรรพต วีระสัย (2524: 288) กล่าวว่า “สิ่งที่มนุษย์ยึดถือหรือใช้หรือปฏิบัติอยู่เป็นสิ่งที่มิหน้าที่หรือมีประโยชน์ สิ่งใดที่ไม่มีประโยชน์หรือไม่มีหน้าที่มักจะสูญหายหรือถูกละทิ้ง”

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า ประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุศเป่ง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อ ความศรัทธาของคนในท้องถิ่น และท้องถิ่นใกล้เคียงที่มีต่อเจ้าปู่กุศเป่ง ทำให้ทุกคนร่วมกันจัดพิธีการไหว้เจ้าปู่กุศเป่งมาอย่างต่อเนื่อง และสืบทอดมาช้านานจนกลายเป็นประเพณีท้องถิ่นประจำปีของจังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความเชื่อของ

ชาวโพทอง ที่มีต่อประเพณีนี้อีกประการหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมประเพณีท้องถิ่นของชาวอำเภอโพทอง จังหวัดร้อยเอ็ดให้คงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมดำรงอยู่สืบไป

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ประการ คือ เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป่ง และเพื่อศึกษาความเชื่อของชาวอำเภอโพทองที่มีต่อประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป่ง โดยกำหนดศึกษาข้อมูลที่ หมู่บ้านเกษตร หมู่ 11 ตำบลแวง อำเภอโพทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ทั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลภาคสนามที่ผู้วิจัยศึกษาด้วย วิธีการทางคติชนวิทยา ว่าด้วยวิธีการวิจัยวัฒนธรรมพื้นบ้านเชิงธรรมชาตินิยม (Naturalistic Research) ที่กล่าวว่า การที่จะทราบปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปรู้จักคลุกคลีกับมนุษย์ กับสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นและการเข้าไปรู้จักคลุกคลีนั้น จะต้องกระทำอย่างมีระเบียบ มีขั้นตอนในการบันทึกเสียง ภาพและการจดบันทึกสิ่งอื่น ๆ ที่บันทึกไม่ได้ด้วยภาพและเสียง การตีความข้อมูลจะกระทำอย่างมีเหตุผล มีหลักการเพื่อจะได้ข้อมูลที่แท้จริง (ประจักษ์ สายแสง 2527: 61-62) และข้อมูลที่นำเสนอขึ้นจะต้องเป็นข้อมูลที่วิทยากรยินดีให้เปิดเผย โดยวิทยากรที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ดังนี้

1. เป็นผู้ประกอบพิธีหรือผู้เข้าร่วมพิธีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป่ง อำเภอโพทอง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นประจำทุกปี
2. มีความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป่ง อำเภอโพทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มีความเชื่อในประเพณีดังกล่าว
3. มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอโพทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติและความเชื่อในประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป่ง อำเภอโพทอง จังหวัดร้อยเอ็ด สัมภาษณ์วิทยากรตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ และเมื่อถึงวันประกอบพิธีกรรมมีการบันทึกเสียง บันทึกภาพ ตลอดจนทั้งจดบันทึกข้อมูลที่สังเกตได้

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงหน้าที่นิยม (Functional Approach) และวิเคราะห์ความเชื่อของชาวอำเภอโพทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีต่อประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป่ง

คำว่า หน้าที่นิยม ในที่นี้ หมายถึง แนวทางการวิเคราะห์ประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดเป่งว่ามีหน้าที่อย่างไรต่อสังคมของชาวอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยคำนึงถึงแนวความคิดที่ว่า สิ่งที่มีมนุษย์ยึดถือหรือใช้หรือปฏิบัติอยู่เป็นสิ่งที่ มีหน้าที่หรือมีประโยชน์ สิ่งใดที่ไม่มีประโยชน์หรือไม่มีหน้าที่มักจะสูญหายหรือ ถูกเลิกใช้ (บรรพต วีระสัย 2524: 288)

ส่วนคำว่า ความเชื่อ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านความคิด ความรู้สึก และการยึดถือปฏิบัติของชาวอำเภอโพนทอง ที่มีต่อประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดเป่ง

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ประเพณีเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องมาช้านานและเป็นแบบอย่างให้คนในสังคมได้ประพฤติปฏิบัติต่อกันมา ซึ่งประเพณีของไทยก็จะมีลักษณะดังกล่าวเช่นกัน นอกจากนี้ประเพณีไทยมักจะมีพิธีกรรมประกอบด้วยเสมอ ทั้งนี้เพราะพิธีกรรมจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่คนในสังคมได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ ซึ่งเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วย่อมสร้างความ เป็นสิริมงคล ดังนั้นลักษณะของพิธีกรรมจึงมีอยู่ 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่ เน้นเรื่องของจิตใจและลักษณะที่เน้นเรื่องสัญลักษณ์ (กิ่งแก้ว อุตถากร 2520: 96) เช่นเดียวกับวิชาภรณ์ แสงมณี (2525:1) กล่าวถึงลักษณะของพิธีกรรมว่า พิธีกรรมเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อความขลังอันเป็นการแสดงออกถึงความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มของบุคคลที่เกี่ยวข้องเชื่อถือเท่านั้น ซึ่งการประกอบ พิธีกรรมมักจะระบุชื่อพิธีกรรมนั้น ๆ โดยพิธีกรรมจะมีบทบาทในการสร้างความ ศรัทธา ความเชื่อมั่น ความรู้สึกร่วมกัน ก่อให้เกิดความเคร่งขรึม ความขลัง ตลอดจนความปลื้ม ปิติยินดี

พิธีกรรมจะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนในสังคมเพราะความเชื่อ เป็นพื้นฐานของการกระทำไม่ว่าจะเป็นความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งพิธีกรรมใน สังคมไทยมี 2 ประเภทคือ พิธีกรรมที่เป็นส่วนร่วมก็จะมีแบบแผนการกระทำที่ คล้ายคลึงกันทั้งประเทศ และพิธีกรรมเฉพาะท้องถิ่นก็จะมีแบบแผนการกระทำ ที่เป็นเอกลักษณ์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเพณีและพิธีกรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะพิธีกรรมจะเป็นตัวช่วยทำให้คนในสังคมได้บรรลุเป้าหมายในสิ่งที่ต้องการ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประเพณีการไหว้เจ้าปู่ตโป่ง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้

สุเทพ สุนทรเกษม (2511) ศึกษาเรื่องผีปู่ตาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า ผีปู่ตาเป็นวิญญาณบรรพบุรุษประจำหมู่บ้านที่ไม่อาจกำหนดที่มาได้ แต่เชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวบ้านทุกคน ทำหน้าที่คุ้มครองอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับหมู่บ้านและสามารถดลบันดาลในสิ่งต่างๆ ได้ตามที่มีผู้บนบาน โดยมี จ้ำ เป็นสื่อกลางในการติดต่อ การเลี้ยงผีปู่ตาจะกระทำในเดือนหก มีการเชิญผีปู่ตามาเข้าทรงเพื่อตอบคำถามต่างๆ ตามที่ชาวบ้านต้องการทราบ ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พิพัฒน์ แสงจันทร์เทศ (2536) ศึกษาเรื่องประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวกับมหะศักดิ์ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าชาวพนมไพรเชื่อว่ามหะศักดิ์เป็นเจ้าของที่มีอำนาจสูงสุดกว่าผีทุกชนิดในชุมชน ในการประกอบพิธีกรรมจะมีผู้นำได้แก่ เทียม ซึ่งเป็นร่างทรงของมหะศักดิ์ที่สามารถติดต่อกับมหะศักดิ์ได้ ส่วนพระสงฆ์และผู้อาวุโสเป็นผู้นำได้เฉพาะในพิธีบอกกล่าวและพิธีบำเพ็ญน้ื่อด้านระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรมจะกระทำในวันพุธแรกของเดือนหกสาเหตุที่เลือกวันพุธเพราะเชื่อว่าเป็นวันผีกินเครื่องสังเวทบูชา มหะศักดิ์มีหน้าที่ในการดูแลรักษาบ้านเมืองให้เกิดความสงบเรียบร้อย ป้องกันเภทภัยที่จะเกิดขึ้นกับบ้านเมืองและช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บ เป็นที่ปรึกษาตลอดจนช่วยตัดสินใจปัญหาที่สำคัญของชีวิตได้

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ อมาวสี เกียรติถาวร (2532) ศึกษาเรื่องเจ้าพ่อศรีนครเตา บทบาทและความสำคัญของการถือผีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกรณีศึกษาบ้านเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่าเจ้าพ่อศรีนครเตา เป็นผีปู่ตาและบรรพบุรุษผู้สร้างบ้านเมืองที่เชื่อกันมาตามตำนาน มีบทบาทต่อชุมชนและวิถีชีวิตของผู้คนในระดับปัจเจกบุคคลซึ่งระดับปัจเจกบุคคลพบว่า ความเชื่อมีบทบาทเป็นที่พึ่งทางใจ ส่วนในระดับ

ชุมชนบทบาทโดยตรงคือ การรับรองสถานภาพใหม่ของบุคคล รับรองความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมชุมชน บทบาทแฝงคือ การควบคุมสังคม รักษาโครงสร้างสังคม

และงานวิจัยของสง่า พัฒนาชีวะพูล (2538) ได้ศึกษาเรื่องเจ้าพ่อพญาแล : ความเชื่อและพิธีกรรม พบว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมมี 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้นำกับกลุ่มผู้เข้าร่วมพิธีกรรม โดยผู้นำในพิธีกรรมได้แก่ ผู้นำบวงสรวงดวงวิญญาณเจ้าพ่อพญาแล คนทรง (เทียม) เฒ่าจ้ำ ผู้อาวุโสหรือหัวหน้าครอบครัว คนทรงถือว่าเป็นผู้ที่มึบบทบาทที่สุดด้วยสามารถติดต่อกับเจ้าพ่อพญาแลได้ และจะพบปะเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน ส่วนพิธีกรรมในบางพิธีเฒ่าจ้ำและผู้อาวุโสสามารถเป็นผู้นำในการประกอบพิธีได้ และผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้แก่ ลูกฝั่งลูกเทียมและชาวบ้านที่นับถือทั่วไป ลูกฝั่งลูกเทียม คือบุคคลที่ได้รับการรักษาจากคนทรงเจ้าพ่อพญาแลให้หายเจ็บไข้ได้ป่วย นอกจากนี้ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อพญาแลยังสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของนักมานุษยวิทยา สังคมวิทยา ที่กล่าวว่าองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดการคงอยู่ของพิธีกรรมในสังคมเพราะมีความชัดเจน และสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของคนในสังคมนั้น ๆ

ผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า อำเภอโพนทองเป็นอำเภอหนึ่งที่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยอยู่ห่างจากจังหวัดประมาณ 48 กิโลเมตร ชาวอำเภอโพนทองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและยังคงยึดถือในประเพณีฮีตสิบสองเป็นแนวปฏิบัติกันในสังคม

นอกจากนี้ชาวอำเภอโพนทอง ยังมีประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่งเป็นประเพณีท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อชาวบ้านในละแวกนั้นและละแวกใกล้เคียง

ประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นทั้งคนไทย ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของอำเภอโพนทองและคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในตลาดอำเภอโพนทอง ซึ่งจะจัดงานไม่ตรงกัน รวมทั้งจะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ประเพณีการไหว้เจ้าปู่ฤๅษี ที่จัดโดยคนไทยที่อาศัยในอำเภอโพนทอง จะจัดที่หมู่บ้านเกษตร หมู่ 11 ตำบลแว้ง อำเภอโพนทอง ชาวบ้านจะเรียก ประเพณีนี้ว่า งานบวงสรวงสมโภชเจ้าปู่ฤๅษี โดยจะมีคณะกรรมการและ ชาวบ้านร่วมกันจัดงานในวันพุธแรกของเดือน 6 เป็นประจำทุกปี จุดประสงค์ ก็เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชาวบ้าน และกำหนดจัดงานเพียงวันเดียวเท่านั้น โดยขึ้นตอนและการดำเนินการประเพณีการไหว้เจ้าปู่ฤๅษีที่ หมู่บ้านเกษตร หมู่ 11 ตำบลแว้ง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้

ก่อนวันบวงสรวง ชาวโพนทองจะร่วมกันจัดเตรียมงาน หาอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งมหรสพมาร่วมเฉลิมฉลอง

เมื่อถึงวันพุธแรกของเดือน 6 คณะกรรมการจะนำเครื่องเช่นสังเวद्य อันประกอบด้วย เหล้า 6 ไหว้ 6 ตัว เต่าเป็น 6 ตัว หัวหมู 1 หัว เบ็ด 1 ตัว ผลไม้ อาหารคาวหวาน ดอกไม้ธูปเทียน โดยจะเริ่มประกอบพิธีเวลาประมาณ 09.00 น. และเสร็จสิ้นพิธีกรรมประมาณ 12.00 น. โดยจะมีข้าราชการของอำเภอ หรือจังหวัดมาเป็นประธานในพิธี มีเฒ่าเข้าจ้ำเป็นผู้ประกอบพิธี ซึ่งเฒ่าเข้าจ้ำ จะกล่าวคำบวงสรวงและกล่าวคำถวายภัตตาหาร หลังจากบวงสรวงเสร็จแล้ว จะมีการเล่นไฟเพื่อถวายสักการะแก่เจ้าปู่ฤๅษี ด้วยเชื่อกันว่าเจ้าปู่ฤๅษี ชอบเล่นการพนัน ในอดีตทุกปีของประเพณีการไหว้เจ้าปู่ฤๅษีจะมีนักการพนัน เกือบทุกชนิดมารวมตัวกัน และเปิดบ่อนการพนันกันอย่างเปิดเผย แต่ปัจจุบัน ถูกทางการระงับไปคงมีเพียงแค่นี้เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบพิธีเท่านั้น

เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมแล้ว คณะกรรมการและชาวบ้านจะร่วมกันเสี่ยงทาย ถึงความอุดมสมบูรณ์ในรอบปีนั้นตลอดจนสภาพดินฟ้าอากาศ โดยจะต้มเต่า ในน้ำเดือดแล้วสังเกตลักษณะของน้ำที่เดือด ถ้าน้ำเดือดแรงหรือเดือดจัด ทายว่า ปีนั้น ฝนจะตกตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ แต่ถ้าน้ำเดือดไม่จัด หรือเดือดไม่แรง ทายว่าปีนั้น จะแห้งแล้ง ซึ่งผลจากการเสี่ยงทายในครั้งนี้นำมาว่า น้ำเดือดจัด จึงทายว่าฝนจะต้องตกตามฤดูกาล ชาวปลาอุดมสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรมโดยสมบูรณ์

ต่อจากนั้นชาวบ้านจะนำเครื่องเช่นไหว้และเต่าที่ต้มมาแจกจ่ายรับประทาน ร่วมกัน รวมทั้งมีการแสดงมหรสพต่างๆ มากมาย ทั้งหมดล้า กลองยาว การจุดบั้งไฟ

ซึ่งมหรสพนี้มักได้รับความอนุเคราะห์มาจากผู้ที่มาบนบานขอสิ่งต่างๆ จากเจ้าปู่ดู่เป้ง และได้שמความปรารถนา รวมทั้งผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในเจ้าปู่ดู่เป้งก็จะร่วมทำบุญและจัดมหรสพในวันนั้นเช่นกัน

สำหรับเฒ่าเข้าจ้่า ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้ที่บ้านเชื่อว่าสามารถติดต่อกับเจ้าปู่ดู่เป้งได้นั้น จากการสอบถามลุงเลื่อน พลະสุ เฒ่าเข้าจ้่า คนปัจจุบัน ได้ความว่า ลุงเลื่อนได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ดูแลศาลแห่งนี้แทนลุงใบ พรหมเยี่ยม เฒ่าเข้าจ้่าคนเดิม ที่ได้เสียชีวิตลง ซึ่งการเป็นเฒ่าเข้าจ้่านั้น เจ้าปู่ดู่เป้งจะเป็นผู้เลือกเอง โดยคนๆ นั้นจะต้องเป็นคนโพนทองโดยกำเนิด และในแต่ละหมู่บ้านจะคัดเลือกตัวแทนของหมู่บ้านมา 1 คน จากนั้นตัวแทนแต่ละหมู่บ้านจะมาประชุมพร้อมกันที่บริเวณศาลเจ้าปู่ดู่เป้งเพื่อจับฉลากที่คณะกรรมการจัดให้ ใครได้เบอร์ 1 ผู้นั้นจะได้รับเลือกให้เป็นผู้ดูแลศาล และต้องเป็นเฒ่าเข้าจ้่าไปตลอดชีวิต ซึ่งการเลือกเฒ่าเข้าจ้่าคนใหม่จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อคนเก่าได้เสียชีวิตลงแล้ว (เลื่อน พลະสุ, สัมภาษณ์)

เมื่อได้รับคัดเลือกแล้วเฒ่าเข้าจ้่าจะต้องหาไม้ไผ่แก่ๆ ที่มีความยาวขนาดสองช่วงแขนของตนแล้วนำมาไว้ประจำที่ศาลเจ้าปู่ดู่เป้ง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสี่ยงทายให้แก่ผู้ที่มาสักการะและสอบถามเรื่องต่างๆ จากเจ้าปู่ดู่เป้ง โดยผ่านเฒ่าเข้าจ้่า อันถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

ทั้งนี้คำถามที่ถามนั้นจะเน้นเฉพาะคำตอบที่ว่า ใช่ ได้ ไม่ใช่ หรือ ไม่ได้เท่านั้น เช่น ในช่วงที่มีการสอบนักเรียนมักจะกราบไหว้เจ้าปู่ดู่เป้งและใช้ไม้ของเฒ่าเข้าจ้่าเป็นการเสี่ยงทายว่าตนจะสามารถสอบได้หรือไม่ และเจ้าปู่ดู่เป้งจะตอบผ่านไม้เสี่ยงทายนี้ ซึ่งถ้าสอบถามแล้ว ได้ตามที่ขอไม้เสี่ยงทายจะยาวออกมากกว่าเดิมอย่างเห็นได้ชัดเจน แต่ถ้าไม่ได้ตามที่ขอ ไม้เสี่ยงทายจะมีความยาวเท่าเดิม การเสี่ยงทายนี้สามารถกระทำได้ทุกวันและทุกเวลา ยกเว้นวันพระด้วยชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าปู่ดู่เป้งจะไม่สิ่งสติดียที่ศาล นอกจากนี้เฒ่าเข้าจ้่ายังมีหน้าที่กล่าวคำถวายภัตตาหารที่มิคนนำมาแก้บน และที่สำคัญคือเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมในวันงานประเพณีไหว้เจ้าปู่ดู่เป้ง (ใบ พลเยี่ยม, สัมภาษณ์)

นอกจากจะมีประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป้งที่จัดโดยคนไทยที่หมู่บ้านเกษตร หมู่ 11 ตำบลแวง แล้ว ยังมีประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป้งของคนไทยเชื้อสายจีน

ที่จะจัดขึ้นที่ศาลแห่งใหม่ บริเวณตลาดอำเภอโพหนองและเรียก ศาลเจ้าปู่กุดเป่งนี้ว่า ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง คณะกรรมการและชาวตลาดอำเภอโพหนองจะร่วมกันจัดงานในวันที่ 6-10 ของเดือนธันวาคมเป็นประจำทุกปี รวม 5 วัน 5 คืน ซึ่งก็ จะไม่ตรงกับพิธีกรรมที่จัดขึ้นที่หมู่บ้านเกษตร แต่จุดประสงค์ของการจัดงานของ ทั้งสองชุมชนจะเหมือนกันก็คือเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัว

ในประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่งของคนไทยเชื้อสายจีนนี้จะเน้นพิธีกรรม แบบคนจีน คือจะเป็นการไหว้แบบ ไหว้เจ้า ไม่มีการกำหนดเครื่องเซ่นไหว้ ขึ้นอยู่กับ ความสะดวกของผู้มาร่วมพิธีกรรม ไม่มีเต่าเข้าจ้ำ เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ไม่มี เรื่องการเสี่ยงทาย และไม่มีการเล่นการพนันประกอบพิธีเช่นพิธีกรรมของไทย มหรสปที่จัดแสดงในงานส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงงิ้ว ฉายภาพยนตร์ และมีลูก ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมักเป็นคนไทยเชื้อสายจีน

จากการศึกษาประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง อำเภอโพหนอง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า หน้าที่ของประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง ที่มีต่อชาวโพหนอง โดยเฉพาะที่ หมู่บ้านเกษตร หมู่ 11 ตำบลแวง อำเภอโพหนอง จังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้

1. สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยชาวอำเภอ โพหนองไม่ว่าจะเป็นคนไทย หรือคนไทยเชื้อสายจีน เมื่อถึงกำหนด วันจัดงานสมโภชบวงสรวงหรืองานไหว้เจ้า ทุกคนต่างมาช่วยกัน จัดงานอย่างพร้อมเพรียงและเมื่อเสร็จสิ้นงานแล้วจะเฉลิมฉลอง ร่วมกัน รวมทั้งจัดหามหรสปต่าง ๆ มาร่วมในพิธีกรรม
2. เป็นที่พึงทางจิตใจ ด้วยชาวอำเภอโพหนองเชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรม แล้วจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม
3. การให้คำทำนายแก่ชุมชนโดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรรมที่จะได้ รับรู้เรื่องความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร และปริมาณน้ำฝน ล่วงหน้าก่อนฤดูทำนา

และด้านความเชื่อของชาวอำเภอโพหนอง ที่มีต่อประเพณีการไหว้ เจ้าปู่กุดเป่ง รวมทั้งความเชื่อที่มีต่อเจ้าปู่กุดเป่ง มีดังนี้

1. การประกอบพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็นการบวงสรวงของคนไทยที่หมู่บ้าน เกษตร หรือประเพณีการไหว้เจ้าของคนไทยเชื้อสายจีน ที่ตลาดอำเภอโพหนอง

ต่างเชื่อกันว่า เมื่อประกอบพิธีกรรมหรือทำพิธีบวงสรวงเจ้าปู่กุดเป่งแล้ว จะก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ครอบครัว และชาวอำเภอโพธิ์ทอง บ้านเมือง จะอยู่เย็นเป็นสุข เกิดความอุดมสมบูรณ์ในพืชพันธุ์ธัญญาหาร

2. เจ้าปู่กุดเป่งได้เป็นที่พึ่งทางใจให้แก่ชาวอำเภอโพธิ์ทองมาช้านาน ดังที่ นายสมพงษ์ โพธิ์ธิกะ เจ้าของร้านรุ่งพงษ์ ในอำเภอโพธิ์ทองกล่าวว่า นับถือและศรัทธาเจ้าปู่กุดเป่งมานับตั้งแต่ที่ได้มาอยู่ที่อำเภอนี้ เพราะทุกครั้งที่มาขอหรือบนบานสิ่งใดกับเจ้าปู่กุดเป่ง มักจะได้ตามที่ขอเสมอ (สมพงษ์ โพธิ์ธิกะ, สัมภาษณ์) เช่นเดียวกับ นายสุริยัน ทองสาคำ ข้าราชการในอำเภอโพธิ์ทอง ที่กล่าวว่า จะมาร่วมงานบวงสรวงเป็นประจำทุกปี ด้วยมีความเชื่อและมีความศรัทธาเพราะเมื่อบนบานขอสิ่งใดกับเจ้าปู่กุดเป่ง มักได้ตามที่ขอทุกครั้ง (สุริยัน ทองสาคำ, สัมภาษณ์)

3. ชาวอำเภอโพธิ์ทองเชื่อว่า เจ้าปู่กุดเป่งจะเป็นผู้พิทักษ์รักษาผืนป่าในบริเวณศาลให้คงอยู่ เพราะสังเกตได้ว่าบริเวณรอบๆ ศาลเจ้าปู่กุดเป่งยังคงอุดมไปด้วยต้นไม้หนานาชนิดที่มีอายุมากกว่าร้อยปี และจากการสอบถามผู้มาร่วมงานได้รับคำตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่มีใครกล้าตัดไม้ในบริเวณศาลเจ้าปู่กุดเป่ง ด้วยเกรงว่าจะเกิดเหตุภัยพิบัติกับตนเองและครอบครัว ด้วยทุกคนเชื่อว่าต้นไม้บริเวณศาลเจ้าปู่กุดเป่ง เจ้าปู่กุดเป่งจะเป็นผู้ดูแลรักษา หากใครลักลอบตัดไม้ มักจะเกิดสิ่งไม่ดีแก่ตนเองและครอบครัว แต่หากไม้นั้นล้มเองแล้วต้องการนำไปใช้ประโยชน์ก็สามารถมาขอที่ศาลเจ้าปู่กุดเป่งได้ ดังเช่นที่เจ้าอาวาสวัดนิคมคุณารามที่มาขอไม้จากเจ้าปู่กุดเป่งไปสร้างกุฏิให้พระ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บริเวณศาลเจ้าปู่กุดเป่งกลายเป็นแหล่งอนุรักษ์ต้นไม้ให้ไปโดยปริยาย

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผลการศึกษาประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด : การวิเคราะห์เชิงหน้าที่นิยม สอดคล้องกับเอกสารที่ศึกษา ที่กล่าวว่า ประเทศไทยมักจะมีพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ และเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วจะช่วยสร้างความเป็นสิริมงคลแก่ตน โดยพิธีกรรมจะมีบทบาทในการสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น และความรู้สึกร่วมกัน (วิชาภรณ์ แสงมณี 2525: 1) นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของของสุเทพ สุนทรเกสัช (2511) อมาวาลี

เถียรถาวร (2532) และสง่า พัฒนชีวะพูล (2538) ที่กล่าวถึงความเชื่อและหน้าที่ของผีปู่ตาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ว่า ผีปู่ตาจะเป็นผีบรรพบุรุษ ที่มีบทบาทเป็นที่พึ่งทางใจ สามารถคลบนัดตาลในสิ่งต่างๆ ได้ตามที่บนบาน และผีปู่ตานี้ยังคงช่วยดูแลรักษาบ้านเมืองให้เกิดความสงบสุขในสังคม การเลี้ยงผีปู่ตาก็จะกระทำกันในพุทธแรกของเดือนหก

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า เจ้าปู่กุดเป่ง คือผีปู่ตาตามความเชื่อของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยเจ้าปู่กุดเป่งเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่ชาวอำเภอโพนทองที่มีความเชื่อ ความศรัทธา รวมทั้งเจ้าปู่กุดเป่งยังทำหน้าที่ในการดูแลรักษาบ้านเมืองให้มีความสงบสุข ช่วยพิทักษ์ป่าไม้ในบริเวณศาลให้คงอยู่ ซึ่งลักษณะความเชื่อและหน้าที่ดังกล่าวของเจ้าปู่กุดเป่งเป็นลักษณะเดียวกันกับผีปู่ตามความเชื่อของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกจากนี้ประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด : การวิเคราะห์เชิงหน้าที่นิยม ยังมีความสอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยมทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่ว่าสิ่งที่มนุษย์ยึดถือหรือปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่มีหน้าที่ มีประโยชน์ ถ้าสิ่งใดไม่มีประโยชน์หรือไม่มีหน้าที่ สิ่งนั้นจะสูญหายหรือถูกยกเลิกไป

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ประเพณีการไหว้ศาลเจ้าปู่กุดเป่ง จะกระทำพิธีโดยชุมชน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเกษตร หมู่ 11 ตำบลแขวง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด และกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน ที่อาศัยอยู่ในตลาด อำเภอโพนทอง ซึ่งการจัดประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่งที่หมู่บ้านเกษตรนั้นจะจัดขึ้นในวันพุทธแรกของเดือนหกของทุกปี โดยจะเรียกประเพณีนี้ว่า งานสมโภชบวงสรวงเจ้าปู่กุดเป่ง และจะจัดงานเพียงวันเดียว โดยขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมจะเน้นพิธีกรรมแบบไทย มีเจ้าพิธีคือ เฒ่าเข้าจำ เป็นผู้ประกอบพิธีและเป็นสื่อกลางในการติดต่อกับเจ้าปู่กุดเป่ง รวมทั้งมหรสพที่นำมาแสดงจะเป็นประเภทหมอลำ

ส่วนประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่งของคนไทยเชื้อสายจีน จะจัดระหว่างวันที่ 6-10 ธันวาคมของทุกปี รวม 5 วัน 5 คืน คนไทยเชื้อสายจีนจะเรียก

ศาลเจ้าปู่กุดเป่งเห็นว่า ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง การประกอบพิธีกรรมจะเน้นการเซ่นไหว้แบบประเพณีจีน คือ การไหว้เจ้า ไม่ต้องมีเจ้าพิธีเป็นสื่อกลางในการติดต่อ และมหรสพจะเน้นการแสดงงิ้วเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามประเพณีการไหว้ศาลเจ้าปู่กุดเป่งของทั้ง 2 กลุ่ม ต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม อันแสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่ชาวอำเภอโพนทองมีต่อประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของประเพณีที่มีต่อสังคมของชาวอำเภอโพนทอง จนทำให้เป็นประเพณีท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงในจังหวัดร้อยเอ็ด

ประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง มีหน้าที่ต่อสังคมของชาวอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1. สนับสนุนความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม ด้วยทุกคนจะรับรู้ร่วมกันว่า วันพุธแรกของเดือนหกของทุกปี จะเป็นวันสมโภชบวงสรวงเจ้าปู่กุดเป่ง ดังนั้นทุกคนจะมาช่วยกันจัดงานอย่างพร้อมเพรียง พร้อมทั้งมีการจัดหามหรสพมาร่วมเฉลิมฉลองกันภายในงาน ซึ่งถือว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง

2. ด้านจิตใจ ผู้เข้าร่วมในประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุดเป่ง เชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วตนเอง ครอบครัว จะเกิดความเป็นสิริมงคล มีความสุขกาย สุขใจ ทำมาหากินได้เจริญรุ่งเรือง ดังที่ได้สอบถามผู้ที่มาร่วมพิธีพบว่า มักเป็นบุคคลที่ได้ประกอบพิธีกรรมมาอย่างต่อเนื่องหลายปี และยังมีการชักชวนบุคคลในครอบครัวให้เข้ามาเข้าร่วมพิธีกรรมด้วย

3. ด้านการทำนายเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งผู้ที่มาร่วมพิธีกรรมนอกจากจะมีความเชื่อและความศรัทธาในเจ้าปู่กุดเป่งแล้ว ยังต้องการ ทราบผลของการเสี่ยงทายจากการต้มเต่า และเชื่อว่าในปีนั้นพืชพันธุ์ธัญญาหารจะเป็นไปตามผลของการเสี่ยงทาย

4. แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณที่ช่วยรักษาบ้านเมืองให้เกิดความสงบสุขและความร่มเย็น รอดพ้นจากภัยอันตราย ด้วยความเชื่อ และความศรัทธานี้เองที่ทำให้ชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์และรักษาประเพณีนี้ให้คงอยู่สืบไป

ความเชื่อของชาวอำเภอโพธารอง ที่มีประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุตเป่ง มีดังนี้

1. เชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัว ด้วยชาวบ้านมีความเคารพและศรัทธาต่อเจ้าปู่กุตเป่งมาเป็นเวลานาน

2. เชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วจะเกิดความสุขในบ้านเมือง เพราะเจ้าปู่กุตเป่งจะช่วยป้องกันเหตุเภทภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ด้วยชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าปู่กุตเป่งเปรียบเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวอำเภอโพธารองที่จะพิทักษ์ปกป้องและคุ้มครองให้คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ดังจะเห็นว่าเมื่อถึงวันพุธแรกของเดือนหก ชาวโพธารองจะร่วมแรงร่วมใจในการจัดพิธีกรรมกันอย่างพร้อมเพรียง ตามความเชื่อที่มีมานานจนกลายเป็นประเพณีท้องถิ่น

3. เชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้ว เจ้าปู่กุตเป่งจะดลบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ทางด้านพืชพันธุ์ธัญญาหารและความอุดมสมบูรณ์เรื่องน้ำได้ ดังจะพบมีพิธีเสี่ยงทายในการประกอบพิธีกรรมและถือว่าเป็นส่วนความสำคัญส่วนหนึ่งของพิธีกรรม เพราะชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จะเชื่อในผลการทำนายที่เกิดขึ้นในแต่ละปี

4. เชื่อว่าเจ้าปู่กุตเป่งเป็นผู้พิทักษ์รักษาป่าไม้ในบริเวณศาล จากสังเกตบริเวณศาลเจ้าปู่กุตเป่งยังคงมีต้นไม้หนานาพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่และมีอายุนับร้อยปีเป็นจำนวนมาก เพราะทุกคนเชื่อว่าหากใครลักลอบตัดไม้ในบริเวณศาลเจ้าปู่กุตเป่ง จะเกิดสิ่งที่ไม่ดีต่อตนเองและครอบครัว ดังนั้นบริเวณศาลเจ้าปู่กุตเป่งจึงยังคงมีแต่ต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่อยู่เป็นจำนวนมาก

5. ชาวบ้านมีความศรัทธาและมีความเชื่อต่อเจ้าปู่กุตเป่งเป็นอย่างมาก เพราะทุกครั้งที่ต้องการสิ่งใดหรือมีปัญหาใด มักจะขอให้เจ้าปู่กุตเป่งช่วยหรือดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้ โดยจะให้นำเข้าจ้ำเป็นสื่อกลางในการติดต่อเจ้าปู่กุตเป่ง และเสี่ยงทายจากไม้เสี่ยงทาย และหากจะได้ในสิ่งที่ปรารถนา ไม้เสี่ยงทายจะยาวกว่าเดิม แต่ถ้าไม่ได้ดังที่ปรารถนา ไม้เสี่ยงทายจะมีความยาวเท่าเดิม

ข้อเสนอแนะ:

จากการศึกษาประเพณีการไหว้ศาลปู่ทวดแห่งอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา การวิเคราะห์เชิงหน้าที่นิยม ถือได้ว่าเป็นการศึกษาประเพณีความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนในอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เท่านั้น ดังนั้นจึงควรที่ได้มีการศึกษาประเพณีความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนในท้องถิ่นอื่น ๆ โดยอาจจะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบในส่วนที่เหมือนกันและต่างกัน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงแนวร่วมทางวัฒนธรรมความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของสังคมทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว อัดถาวร. 2520. คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จำนง ดิวิมลสิทธิ์. 2533. ประวัติและแนวคิดทางสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. 2521. วรรณคดีเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์มณเฑาะ.
- บรรพต วีระสัย. 2524. สังคมวิทยา มานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ประจักษ์ สายแสง. 2527. การวิจัยวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงธรรมชาตินิยม. รวบรวมบทความทางวิชาการบางเรื่องในการสัมมนาทางวิชาการ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ประมวล คิดคินสัน. ม.ป.ป. คติชาวบ้าน การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา. ม.ป.ท.
- ผ่องพันธ์ มณีรัตน์. 2525. มานุษยวิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พิสมัย แสงจันทร์เทศ. 2536. ประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวกับมหะศักดิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปรินญาณานิพนธ์ไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยสารคาม.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. 2522. คติความเชื่อ. สงขลา: โรงพิมพ์มิ่งมงคลพิมพ์.
- วิจิตร ขอนยาง. 2532. การศึกษาประเพณีจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

- วิชาการณ์ แสงมณี. 2525. **ประเพณีและกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: เดือนสยามการพิมพ์.
 สง่า พัฒนชีวะพูล. 2538. **เจ้าพ่อพญา : ความเชื่อและพิธีกรรม. ปริญญาานิพนธ์
 ไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**
 สมใจ สมเพชร. 2530. **ปริศนาและภาษิตจากบ้านจัดสรรตำบลสามเงา อำเภอสามเงา
 จังหวัดตาก: การวิเคราะห์เชิงหน้าที่นิยม ปริญญาานิพนธ์การศึกษา
 มหบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.**
- สุพัตรา สุภาพ. 2525. **สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา
 ประเพณี**. กรุงเทพฯช ไทยวัฒนาพานิช.
- สุเทพ สุนทรเกสัช. 2511. **สังคมวิทยาหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
 พระนคร. สยามคัมภีร์สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.**
- อนุমানราชธน, พระยา. 2505. **การศึกษาเรื่องประเพณี**. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองธรรม.
 อมรรัตน์ ชัยรัตน์. 2531. **วรรณกรรมประกอบประเพณีลุ่มไฟของชาวจีนไหหลำ
 ในพิษณุโลก: การวิเคราะห์ในแนวหน้าที่นิยม. ปริญญาานิพนธ์การศึกษา
 มหบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.**
- อมาวาสี เกียรติถาวร. 2532. **เจ้าพ่อศรีนครเตา : บทบาทและความสำคัญของ
 การถือผีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาบ้านเมืองเตา ตำบลเมืองเตา
 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- อุทัย หิรัญโต. 2519. **สังคมวิทยาประยุกต์**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
 อานนท์ อากาภิรม. 2525. **สังคมวัฒนธรรมและประเพณี**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
สัมภาษณ์
- ใบ พลเยี่ยม. **สัมภาษณ์**, 10 ตุลาคม 2540.
 สมพงษ์ โพธิ์ธิกะ. **สัมภาษณ์**, 28 เมษายน 2541.
 สุพรม พลเยี่ยม. **สัมภาษณ์**, 28 เมษายน 2541.
 สุรียัน ทองสาคำ. **สัมภาษณ์**, 29 เมษายน 2541.
 เลื่อน พลละสุ. **สัมภาษณ์**, 28 เมษายน 2541.